

⊙ · ⊙ · ⊙ ⊙ · ⊙
République Algérienne Démocratique et Populaire
⊙ ⊙ ⊙ ⊙

Ministère de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche Scientifique

المركز الجامعي عبد الحفيظ بو الصوف - ميلة-

المرجع:

معهد الآداب واللغات
قسم اللغة والأدب العربي

اللهجات العربية في الكتاب لسبويه
دراسة نحوية

مذكرة مقدمة لنيل شهادة الليسانس في اللغة والأدب العربي
تخصص: لغة عربية

إشراف الأستاذ:

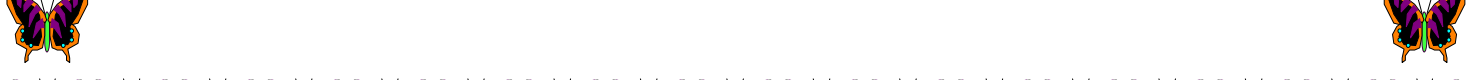
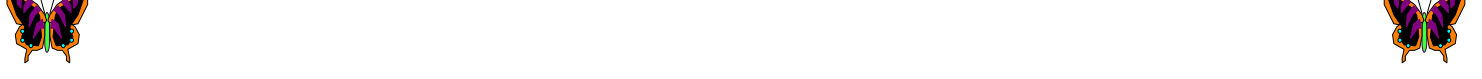
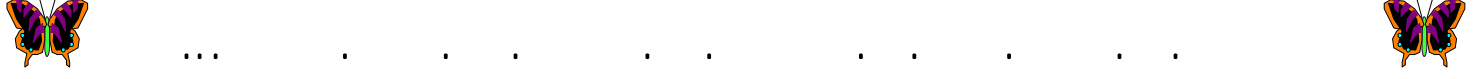
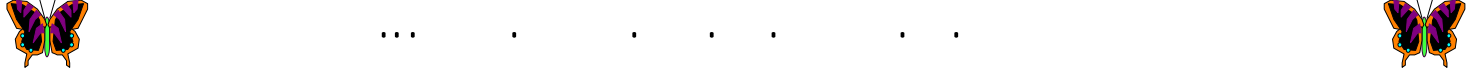
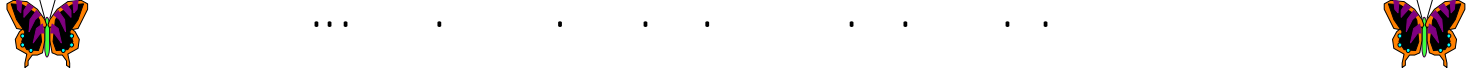
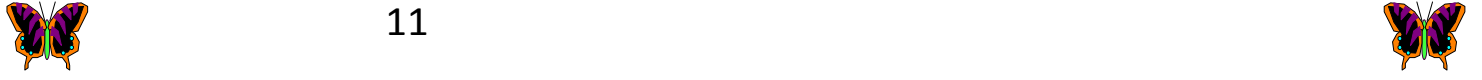
سليم مزهود

إعداد الطالبتين:

* - سمية أورالنادر

* - بسمة بالي

السنة الجامعية: 2015/2014

دعاء

...

11

...

...

...

...

...

...

...

...

...

إهداء

...

...

« ... »

« ... »

... € ...

... € ... € ...

... € ...

... ..

.....

••
•

•••••
•••••
•••••

•••••
•••••
•••••

Ù

•••••
•••••
•••••

•••••
•••••
•••••

•••••
•••••
•••••

•••••
•••••
•••••

Ù

•••••
•••••

•••••
•••••

•••••
•••••

•••••
•••••
•••••

•••••
•••••

Ù

•••••
•••••
•••••

•

•••••
•••••

•

Ù

•••••
•••••
•••••

Ù

Ù

•••••
•••••

•

• Ø

∅

.....

Ù Ù

.....

.....

.....

.....

.....

Ù (1) Ù Ù

.....

(175 Ù Ù

Ù

.....

.....

Ù

.....

Ù Ù Ù ! ! Ù

Ù

.....

.....

∅

.....

(2) Ù Ù

.....

Ù (f1)

21 2

Ù (f2)

1986 . 2 1

تحديد المصطلح

المبحث الأول

تعريف اللهجة

المبحث الثاني

تعريف اللغة

المبحث الثالث

العلاقة بين اللغة و اللهجة عند القدماء و المحدثين

المبحث الرابع

تعريف موجز بالقبائل العربية و مواطنها

المبحث الخامس

مستويات الاختلافات اللهجية

المبحث السادس

طرق دراسة اللهجات

.....

! #

Û

Û

Û < > < >

Û

< >

Û

> " < >

Û

< >

< Û

Û

(1)

i (2)

i (3)

Õ

Õ

Õ

Õ

(4)

8

Õ

Õ

Û

Õ

Õ

Õ

Õ

Û

(5)

Û

(6)

-Û

- .590 1965 Û Û f1)
- .52 Û 51 Û Û f2)
- .73 Û Û f3)
- .10 / 2 Û Û f4)
- .17 Û Û f5)
- .195 | 193 Û Û f6)

ù_s (1)

ù_s

-

< >

< >

|||

ù

õ (2)

(3) ,

ù

ù

! #

ù

ù

(4)

.12 Õ f1)

110 Õ f2)

fl ùŁ381 / 13 Õ f3)

16 Õ f4)

ø

ù

- : fl

ù

- : fl

ù

(1)

< ù

(2) Dialecte alogie

Géographie Dialectes

(3)

ù

ù ù

ù

ù

37

16

õ fl)

7

76

ù

1978

õ

õ fl)

34 /1

7 1979

õ fl)

(1) Û

Õ

Û

Û

(2)

Õ

(3)

Õ Û

Õ

Û

Û

(4) Û

Û

Û

Û

Û

Õ

Õ

Û

(5)

Û

(6)

∅

Û

(7)

18

41 | 20

Õ f1)

fl 7 586 / 1 60 / 1

19

Õ f2)

Õ 1405 | 1

Õ

Õ f3)

19

400

Õ f4)

| 1

7 Õ 1403

7

41

Õ f5)

41

Õ f6)

329

Õ f7)

Ó

Û ñ (1)

(2)

Õ

(3)

(5) Û (4)

Õ

Û

(7) (6)

ÕÕ

Û

(8) Û

(9)

Õ

Û

Û 118 | 100 | 99 | 96 Õ f1)

306 / 1

212 957 / 3 Û Õ f2)

8 Õ f3)

Õ 1410 | 1 Õ f4)

243

246 Õ f5)

991 / 3 | 1416 | 6 Û Õ f6)

244 Õ f7)

216 / 1 Û f8)

275 Õ f9)

(2)

Û

(1)

ÕÕ

Õ

Õ

-

Û

(3)

Õ

-

Û

Û

(4)

(5)

Û

Õ

(6)

(7)

Õ

-

Û

Û

Û

(8)

105 / 1

Û

244

Õ f1)

245

Õ f2)

246

Õ f4)

41

Õ f5)

1151 / 3

Û

Õ f6)

217

Õ f7)

1225 / 3

Û

Õ f8)

(1)

ÕÕ

Ù

(2)

Ù

Ù

Õ

(3)

Ù

Ù

(4)

Ù

ÕÕ

(5)

Õ

Õ1

Õ2

Õ3

Ù

(6)

Õ4

(7)

Õ5

171

Õ f1)

178

Õ f2)

243

Õ f3)

238

Õ f4)

Õ f5)

254 / 2

Ù

237

Õ f6)

15 / 1

Ù

92

Õ f7)

Õ 6

Ù

Ù

(1)

Õ

Ù

Ù

ÕÕ

Ù

Ù

Ù

Õ 1

(5)

Ù

Ù

Õ 2

(6)

Ù

Õ 3

(7)

45 Õ f1)

330 Õ f2)

115 Õ f3)

325 / 1 Ù Õ f4)

88 Õ f5)

163 Õ f6)

231 Õ f7)

..... Õ #2

..... Ù

(1) ,

..... Õ #3

(2)

..... Õ #4

(3)

(4) , Ù

..... Õ #5

(5) ,

..... Õ #

(6) Ù Ù

..... Ù

(7) , Ù Õ #1

(8)

(9)

	1213 / 3	Ù	Õ f1)
	251		Õ f2)
948 / 3	Ù	357	Õ f3)
		366	Õ f4)
	232		Õ f5)
192			Õ f6)
		362	Õ f7)
	131		Õ f8)
365			Õ f9)

(1) ù ùõõ #2

(2)

(3) ù ùõõ #3

(4) ù ùõõ #4

(5) ù ùõõ #5

(6) ù ùõõ #

(7) ù ùõõ #

(8) ù ùõõ #1

(9) ù ùõõ #2

385	ù	ùõõ f1)
245	ù	ùõõ f2)
265	ù	ùõõ f3)
136	890 / 3	ù ùõõ f4)
391	ù	ùõõ f5)
245	ù	ùõõ f6)
242	ù	ùõõ f7)
195	ù	ùõõ f8)
284	ù	ùõõ f9)

0

(1)

fi Ł

Ô#2

fi Ł fi Ł

fi Ł

fiÛ Ł

Ô#3

Û

Û

Û (1)

Û

(2)

fiÛ Ł (3)

Õ f1)

32 Û 28

Õ f2)

187 Õ 1417 4

187 4 Õ 1405

24 / 1

Õ f3)

.....

.....

(1) **0#1**

0

3

3

3

.....

0

3

3

.....

0

0

3

.....

0

.....

3

..... **0#2**

.....

3

0 0

.....

3

.....

0

3

0

3

3

0

Ù

Ù

(1)

Ù

Õ

Õ # 1

Õ 1405

Ù

Õ #2

Õ # 3

Õ 1412

(2) fl

Ł

(3) flÕ 183 Ł

Õ #1

(4) flÕ 206 Ł

Õ #2

(6) (5) flÕ 207 Ł

Õ #3

29

Õ fl1)

50

39

47

132

Õ fl2)

Õ fl3)

67

Õ fl4)

107

Õ fl5)

106

Õ fl6)

Õ12

Õ 1406

Õ13

Õ 1405

Õ14

Õ 1418

Õ#

(1)

Û

1754

1759

1814

1891

(2)

Û (1) ص 86

Õ f2) 53

.....

Û Û Û

(1)

1784 Û Õ1

1898 Õ2

1880 Õ3

1858 Õ4

1911 Û Õ5

1912 Õ6

1918 Û Õ7

1924 Õ8

Û

(2)

1820 Û Û

Ł

1848 fl

Û Û 1856 fl Û Ł

Û Ł Û

1886 flfl Û Ł fl

35 Ü 31

Õ fl)

51

54

51

Õ fl2)

..

·Ø

·

·

·

·Ø

..

·

·

·Ø ·

·fl

· ·Ø

·

·Ł

·

·

·

·

·

..

·

·Ø ·

Ù

Ù

••••

∅

∅

∅

••••

∅

∅

∅

••

•Ô/1

•Õ#

•

•

••••

•

•

••••

•

•

•

••••

•

•

•

•

•Õ

•Ù

•••••Ù

•

•

•Ù

•Ù

•

••••

(2)

(1) flÕ % ' Ł

•Õ

(3)

•Ù

•

•Ù

•Ù

(4)

•Ù

•Õ f1)

•Õ f2)

• 348

•Õ f3)

•318 Û 310 ' 1

•Õ f4)

Ù

Ù

•••••

-

Ù

(1)

Ù

Ù

(2)

Ù

(3)

Ù

i (4)

Ù

Ô#

(5)

Õ Ù Õ

Ù

(6)

Ù

Ù

Ù

(7)

244 2 Õ 1384

Õ f1)

221 3

Õ f2)

686

Ù

Õ f3)

Õ

Õ f4)

209

Õ f5)

fl 209 1

Õ f6)

329 Ù 328

Õ f7)

.....

.....

..... (1)

..... (2) ,

..... (3) **Ô#Ô**

..... Õ Ù Õ Õ Õ

..... Ù ! %

..... Ù

.....

..... Ù Ù ! Õ &

.....

.....

..... Ù

..... Ù Ù Ù Ù

..... Ù Ù Ù Ù Ù Ù

..... Ù

..... Ù

.....

.....

..... 136 1 Ô fl1)

..... Ô fl2)

..... 169 1 Ô 1405 j 2

..... Ù Ô fl Ł

..... % & Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

(1)

Ù

Ù

Ù

(2)

Ù

Ù

Ù

(3)

Ù

! #

Ù

Ù

Ù, * Õ, (% Õ f&L

Ù Õ f&L

Ù & Õ % % \$ %

% Õ f&L

((& Õ % \$

Ù

Ù

.....

Ù

Ù

(2)

Ù

(1)

! #&

! #

- Ù

Ù

(4)

(3)

Ù

- Ù

Ù

(5)

Ù

(6)

Ù

! #

Ù

Õ (1)

" , - Õ , + %

Õ (2)

"

Õ (3)

"&+% %

Õ (4)

%

Õ (5)

" + "

"fl

l)

(

Õ (6)

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

(1),

Ù

Ù

(2) Ø

! #

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

- Ù

Ù

- Ù

Ù

(4),

Ù

-

(3),

Ù

(5)

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

""% -

Õ f%&

"" - &

Ù

Õ f&L

"" f \$ L

Õ f L

"" f & % + L

Õ f (L

"" (+ &

Ù

Õ f) L

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

-

(1)

Ù

Ù

(2)

Ù Ù

(3)

Ù Ù

(4)

(5)

Ù

Ù Ù

Ù

Ù - Ù

Ù

Ù

(6)

ff\$Ł Õ ffl

+& & Õ f&Ł

+ & Õ flŁ

(, #& Ù Õ f(Ł

%\$ %\$ % Õ f)Ł

Õ ffŁ

)& Õ %- (

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

(1)

Ù

(3)

(2)

Ù

Ù

Ù

(4)

Ù

: (5) Ø ! #

Ø

! #

Ù

Ù

Ù

Ù

(6)

Ù

Ù Õf1)

. 199' 2 Õ 1408 | 1

Õ f2)

Õ f3)

. 27 - 23' 2 Õ f4)

Ù Õ f5)

Ù Õ f6)

Ù

Ù

! #

Ù

Ù

(1)

-

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ø

! #

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

-

Ù

Ù

(2)

!

Ù

(3)

-

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

-

Ö f&

žfi Ù È%& &

Ö f&

fi% % È : Ö fi È

Ù

Ù

- Ù

Ù

Ù

Ù

! #%

Ø ! #

Ù

Ù

Ù Ù

Ù

- Ù

Ù

Ù

Ù

"(2)

(1)

Ù

Ù

Ù

(3) Õ

Õ

Ù

"fl 7%& %& Õ Õ (1)

"fl 7(, - %& Õ Õ (2)

Ù - Õ Õ Õ (3)

Ù Õ

+\$

Ù

Ù

Ù

(1)

(2)

Ù

Ù

-

Ù

Ù

(3)

Ù

-

Ù

Ù

Ù

(4)

Ù

! #

!

Ù

Ù

Ù

Ù

(5)

+%

Õ f&L

&+- &++

Õ f&L

(-

Õ flL

%

Õ f(L

Õ %(\$)

-, &

(%%

Õ flL

Ù ù ù

(1) , ù ù -

Ù ù ù - ù

Ù ù ù

(3) « (2)

Ù - ù

Ù ù ù (4) , ù

Ù - ù

Ù -

(5) ! #Ô

i (6) ù ù

Ù ù

- ù

»»»

& Õ fP&

""% & % Õ %(\$)

""%t& % ù Õ f&L

""% % % ù Õ flL

""% Õ f(L

ù ù Õ f)L

""%t' & Õ

Õ ù Õ ffL

Ù

"(1),

(2)

! ! #

"1

Ù

Ù

"

"

"

Ù

- Ù

Ù

Ù

Ù

(3)

Ù

Ù

"(4),

Ù

Ù

Ù

"(5),

Ù -

(6),

Ù -

"&, &

Õ f&L

" *+ (Ù Ù

Õ f&L

"_ * Ù Ù

Õ fL

"%& (

Õ f(L

(Õ %(\$*%)

Õ f)L

.129

Õ ffL

" , * & Õ %(\$+)

! #&

! #

- Ù

(1)

Ù

Ù

Õ

Õ

Ù

Õ

(2)

Ù

(3)

! #

Ù

Ù

Õ f&

Õ f&

Õ f&

Ù

Ù

Ù

(1)

Ù

(2)

Ù

(3)

Ù

(4)

(5)

! #Ô

Ù

Ù

Ù

Ù

(6)

""% *%

Õ (1)

""*%#

Ù Ù Ù

Õ (2)

"(-, (-+

Õ (3)

"' &% '&

Ù Ù

Õ (4)

Õ (5)

"' #&

""'+ ""')

&

Õ (6)

Ø

∅

! Ø

∅

! #

Ù

.....(1)

Ù

Ù

.....

Ù

Ù

Ù

Ù

.....

Ù (2)

- Ù

Ù

(3)

- Ù

Ù

Ù

.....

(4)

Ù

Ù

Ù

(5)

Ù

Ù

Õ f&

") + # &

" f * £ : : Õ f &

" f ! * ! ") £ : : Õ f £

" " % & + Õ f (£

" " % ' \$ Õ f) £

Ù

Ù

س

Ù

Ù

(1)

Ù

س

Ù

Ù

س

(2)

!

Ø ! #

! Õ

Ù

Ù

""

(3)

Ù

Ù

Ù

-

Ù

(4)

Ù

""

Ù

Ù

-

Ù

Ù

(5)

""

س

"" &

&

Õ f&L

"") (

Õ f&L

"" + \$ ') - & Ù

Õ fL

"" * * *

Õ f(L

"" f%L

Õ f)L

Ù

Ù

Ù

(1)

Ù

Ù

Ù

(2)

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

-

Ù

(4) (3)

Ù

Ù

Ù - Ù

Ù

Ù

!

Ù

Ù

(5)

Ø Ø !#Ø

Ù

%"%

Ö f&L

"! &* %

Ö f&L

""%)%

Ö flL

"")\$ (+

Ö f(L

""%*

Ö f)L

Ù

Ù

(1)

Ù

(2)

Ù

Õ f&L

""(\$+ (\$* Õ %\$(%

Õ f&L

""(- \$ Õ %& %

"Ø Ø : .

∴ . . Ø . Ô

Ù Ù

∴ ∴

Ù Ù

Ù Ù

Ù Ù

∴∴∴

Ù Ù

∴∴∴ Ù

Ù Ù -

(1) - Ù

∴ ∴

(2) Ù

∴∴∴ Ù

(3) Ù Ù

- Ù Ù Ù

∴ Ù Ù

∴∴∴∴∴∴ Ù Ù

∴∴∴∴∴∴

∴∴∴ Ù Ù

Ù Ù Ù Ù Ù

∴ Ù

. 155 Ô f1)

. 321 2 Ù Ù Ô f2)

. 321 2 Ô f3)

Ù

Ù

(2) « (1)

Ù

(3)

Ù

Ù

fl

Ł fl

Ł Ù

(4)

Ù

Ù

Õ

Ù

Ù

Õ Ù

Õ

ÕP

Ù

(5)

(6) Ù

Ù

Ù

: Ø

Ø

Ø

Ô

Ù

Õ

Õ

Ù

Ù

Ù

Ù

Ù

-

Õ

Õ

Ù

. 418 1

Õ f1)

. 39 Ù 37 1

Õ f2)

. 471 1

Õ f3)

. 54 8 Ù

Õ f4)

. 75 1 "Õ 1385

Õ f5)

. 349 Ù

Õ f6)

Ù

Ù

(1)

Ù

Ù

Ù

(3) « (2) Ù

Ù Ù

Ù

Õ

Õ

-

Ù

Ù

(4)

ÔÔ

Ù

Õ

Ù

Ù

-

Ù

Ù

Ù

(5)

Ù

. 208 2 Õ f1)

. 208 2 Õ f2)

. 71 1 Õ f3)

. 39 Õ f4)

. 186 / 2 Õ f5)

• •

• •

• •

•

"&\$\$-

"

" Õ % \$(

" % * %

Õ % -- Ù

"&

Ù

"&\$%\$

" Õ % \$&

Ù

" % * ,

"&\$\$+

Ù

" Õ % % +

Ù

Ù

"

"& Õ % , (

" % & %

"% % , \$

•
" Õ % - (

• Ù
" Õ % - - ' &

• Ù
" Ù

•
"

• " + % % %
• "

• Ù

• " Õ % (\$)

• Ù
• +
• "

• " %

• " ' % - *

• Ù
• "

• " % \$

• •

.....

.....

.....

.....

01 Ù

01 !

03 !

04 !

06 Ù !

09 Ù Ù

09 Ù

09 !

09 اصطلاحا

11 !

11 !

11 !

13 !

13 !

14 !

.....	Ù	
		15
16		! 2
16	Ù	
18		
21		! %
21	Ù	
23		
25		
25		-1
26		! &
.....		! '
26		! (
27		
27		! %
27		! &
30		! '
32	Ù	Ù
32	Ù	
.....	Ù	Ù
32		
32		-1
32		!'

33	!
34	!
35	!
36	-2
36	!
36	!
37	Ù -3
39	Ù -4
39	-5
40	Ù -6
40	Ù !
42	!
42	Ù !
44
44	-1
44	Ù !
45	!
46	
47	
48	-2
48	!
48	!
49	
50	Ù .
50	Ù : Ù

50 ù !
51 ! ù !
52 ù ù
55 ù ù : :
55 ù !
56 ù ù ù !
57 « »
.....